

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת אתם ניצבים

פרק כ"ט פסוק י"א

לעברך בברית

רש"י: דרך העברה, כך היו כורתי בריתות עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן, ועוברים בינתיים, כמו שנאמר [ירמיה לד, יח] "העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו".

את סיבת בתירת הבהמה מסביר רש"י בירמיה וזה לשונו "והיא היתה ברית חזקה וגמורה, לאמר ככה יבטר ויחלק העובר עליה".

צריך להבין מדוע רש"י אצלינו מביא ראיה מפסוק בירמיה שכך כורתי ברית עושים, הרי יכל להביא ראיה מאברהם אבינו בברית בין הבתרים שנאמר שם [בראשית ט"ו, י"ח] "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית", וגם שם נאמר [פסוקים י', י"ז] "ויבטר אתם בתוך", "ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה", אלא שגם שם [בברית בין הבתרים] רש"י מביא את אותו ראיה מהפסוק בירמיה כמו אצלינו? [אמנם הפייטן סובר שישנה גם כוונה נסתרת לבתירת הבעל-חי והוא כמו שאנו אומרים בסילוק ליום ב' דראש השנה "ולקח ובתרתם לשני בתרים, כדי להתיש כחם וזכרם"].

עוד קשה מהנאמר בחומש שמות [כ"ד ח'] "הנה דם הברית", וכותב על כך החזקוני וזה לשונו - שנתחלק לשני חצאין, שכן דרך כורתי ברית, שנאמר [ירמיה לד יח] "העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו", ומה שלא כרת ברית כמו שמצינו גבי אברהם אבינו, היינו טעמא להודיעם שיפרע מהם בדם אם לא יקיימו בתנאם, עד כאן לשונו, אם כן רואים שגם החזקוני מביא ראיתו מהפסוק בירמיה.

וצריך לומר שהיה הדבר ידוע כן בכל העולם שכך כורתי ברית עושים, וכן היה הדבר מאז ומתמיד, אך הפסוק הראשון המרחיב על נוהג זה הוא בירמיה, והנה לשון הפסוק במלואו כמו שנאמר שם "ונתתי את האנשים העוברים את בריתי, אשר לא הקימו את דברי הברית, אשר כרתו לפני העגל, אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו", ומכיון שיש שם הרחבה של הענין, לכן רש"י והחזקוני מביאים פסוק זה, אפילו שנוהג זה היה קיים מאז ומתמיד. [וישנם גם סוגי בריתות אחרות שלא עושים טקס זה, כמו מה שמצינו אצל אברהם ואבימלך שכרתו ברית, ולא נאמר שביתרו בהמות לשנים ועברו ביניהם].

עוד י"ל שכל כורתי ברית הם שני צדדים המבטיחים אחד לשני דבר מסוים, כגון ברית שלום בין שתי מדינות, וכדי לחזק את ענין ההבטחה הם בותרים את הבהמה לשניים, אך אצלינו, בברית בין הבתרים ובדם הברית, ישנו רק צד אחד המבטיח לשני דבר מסוים, לכן רש"י אומר שכאן בפרשת ניצבים [וכן בדם הברית, שמביא החזקוני] שמדובר בברית שבני ישראל יקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה, בא הלשון "לעברך", לפי שהדבר דומה למנהג כורתי הברית שבכל מקום הנאמר מפורש בירמיה, וכן בפרשת לך לך שהקב"ה כרת ברית עם אברהם להוריש לבניו את הארץ, נאמר "ויבטר אותם בתוך",

ורש"י מבאר "דרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה", פירוש: כמו שדרך כורתי הברית הרגילים [שיש שני צדדים] בכל מקום לחלק בהמה ולעבור בין בתריה, כמו כן במקרה שלנו [שיש רק צד אחד] נעשה כן.

פרק כ"ט פסוק ט"ו ט"ז

כי אתם ידעתם

רש"י: לפי שראיתם העבודת כוכבים, ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם.

עץ ואבן: אותן של עצים ושל אבנים, ראיתם בגלוי, לפי שאין העובדי כוכבים יראים שמא יגנבו, אבל של כסף וזהב, עמהם בחדרי משכיתם הם, לפי שהם יראים שמא יגנבו.

יש לפרש את הפסוק הזה כך, שאתם ראיתם את כל סוגי האלילים, חלק ראיתם בגלוי, וחלק ראיתם בסתר במצרים בחדרים הפרטיים במכת חושך, כשנכנסתם לבתי המצריים, ובקרב הגויים אשר עברתם, אולי הכוונה לארצות שכבשו כמו סיחון ועוג, שנכנסו לבתיהם אחרי שכבשום, ואפילו שראו את אפסיות העבודה-זרה, שהרי את האלילים העשויים מכסף וזהב החביאו בחדרים הפנימיים שלא יגנבו, ואם הוא אלוה, מדוע אינו שומר על עצמו? וכן ראו שהאלילים לא שמרו על עובדיהם ועל עצמם גם בביתם הם, בכל זאת כתוב כאן שיש חשש שיהא מאן דהוא שיושפע ממראה העבודה-זרה באותו הזמן, עד כדי כך שיהיה פורה ראש ולענה, שמפרה ומרבה רשע, רואים מכאן את גודל ההשפעה הרעה של מראה עבודה-זרה.

פרק ל' פסוק א'

בכל הגויים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה

בספר מכתב מאליהו לרב דסלר זצ"ל [חלק ד' עמוד 129] מביא שכל השפעת הקדושה שבחוצה לארץ באה דרך שרי האומות, היינו דרך מידותיה של העם והמדינה שישראל יושבים שם, כי גם דרך עבודת ה' שם היא לפי בחינת המידה ההיא, עד כאן, והוסיפו שם בהערה [1], רבינו הדגים זאת בכמה עמים, כך שכל גולה השתמשה לצורכי הקדושה בכלים ובמידות של האומה שגרו בקרבה.

לפי קו מחשבה זה אפשר להמשיך רעיון זה, ולומר זאת גם באיכות לימוד התורה, שכל גולה לומדת בצורה אחרת וחושבים בצורה שונה, וזה גורם שיהיה הרבה פנים לתורה ומביא לשלימות התורה.

עוד יש להוסיף, שאפשר לומר כן גם מבחינת התקופה והזמן, שבכל דור ותקופה המחשבה של האנשים משתנה, לדוגמא אנשים מהדור שלפנינו, רואים דברים בצורה שונה, ממה שאנו רואים זאת, וכן הדור הצעיר רואה דברים שונה מאיתנו, וי"ל שדבר זה יוצר עוד הבחנות ודקויות שונות, שאפשר וצריך להשתמש בהם, במחשבת לימוד התורה, ולבסוף כשיבוא המשיח, ויקיים בנו "מקבץ נדחי עמו ישראל" ותחיית המתים, וכל התורה מכל המקומות ומכל הזמנים יתאחדו כולם והכל לשם שלימות התורה.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com